

LEVÉLTÁRAK A TUDOMÁNYOS KUTATÁSOK SZOLGÁLATÁBAN

ARCHIVES IN THE SERVICE OF SCIENTIFIC RESEARCH

Fülöp Tamás ^{1*}

¹ Pedagógusképző Kar, Pallasz Athéné Egyetem, Magyarország

Kulcsszavak:

levéltárak,
tudományos kutatások,
kutatásmódszertan,
adatbázisok,
online digitális tartalmak

Keywords:

archives,
scientific research,
research methodology,
databases,
online digital contents

Cikktörténet:

Beérkezett 2016. október 10.
Átdolgozva 2016. október 31.
Elfogadva 2016. november 5.

Összefoglalás

Az Országos Levéltár és a megyei levéltárak integrációjával 2012-ben megalapított Magyar Nemzeti Levéltár ma Magyarország legnagyobb közgyűjteménye. A tagintézmények által őrzött iratanyag terjedelme és változatossága alapján a levéltárak szinte valamennyi tudományágban végzett kutatások számára őriznek releváns forrásokat. A modern felhasználói, kutatói elvárásoknak megfelelően, a levéltárak egységes nyilvántartási rendszerükkel, online elérhető tematikus adatbázisaikkal, folyamatosan bővülő digitalizált állományokkal és változatos kutatástámogató módszerekkel segítik a tudományos kutatásokat.

Abstract

The National Archives of Hungary was established in 2012 by the integration of former "Országos Levéltár" and the county archives. Today, this institution is Hungary's largest public collections. Large and diverse types of documents are kept in the member institutions, therefore, the archives also provide relevant sources for almost all types of scientific research. According to modern research and user expectations, archives can encourage and support scientific research, with their general registration systems, online thematic databases, expanding digitized stocks, support research methods.

---

1. Bevezetés

A közgyűjtemények sorába tartozó levéltárakra, archívumokra a legutóbbi időig szokás volt úgy tekinteni, mint a már régen elmúlt, a feledés homályába merült eseményekkel kapcsolatos, megsárgult papírlapokon, poros dobozokban őrzött kordokumentumok, hiteles információk gondozóira. És bár a levéltárak egyik alapfeladata – a maradandó értékű iratok hosszútávú fennmaradásának, feldolgozásának, kutathatóvá tételének biztosítása – látszólag nem sokat változott az elmúlt két és fél évszázad során, természetesen a levéltárak jogszabályokban rögzített alapfeladatai ennél jóval összetettebbek. S e feladatok ma már messze túlmutatnak a köziratkezelési gyakorlatának ellenőrzésén, a hivatalos szervek és állampolgárok számára jogbiztosító szerepkörrel rendelkező iratokról történő hitelesített másolatok kiadásán, vagy a levéltárba került iratanyag jegyzékelésén, nyilvántartásán. Így ez a negatív és sztereotip konnotáció az elmúlt évtized során – köszönhetően olyan új szakmai fogalmak és módszerek

---

* Fülöp Tamás Tel.: +36 30 519 23 10;
E-mail cím: fulop.tamas@uni-pae.hu

meghonosodásának, mint az elektronikus levéltár, az egységes nyilvántartási rendszer, a tömeges digitalizálás, vagy az online adatbázisok – szerencsére alapvetően megváltozott. Azért tudunk kell, nem mindig volt ez így, hiszen az átlagemberektől elzárt világot képező 18-19. századi államigazgatási, törvényhatósági szervként működő levéltárak, vagy „a múltat végképp eltörölni”, a valóságot pedig leginkább eltitkolni igyekvő pártállami évtizedek archívumai, eltérő okok miatt ugyan, de nem biztosították állampolgári jogon a kutatások szabadságát.

Ma már a sokrétű államigazgatási és közgyűjteményi feladatokat ellátó levéltárakra, mint szolgáltató intézményekre kell tekinteni, amely intézmények meghatározó szerepet látnak el az állampolgári jogbiztosítás, a nemzeti múlt eseményeinek objektív és sokoldalú megismerése, a tudományos ismeretterjesztés, vagy a kultúráközvetítés terén is. E feladatkörök közül is kiemelkedik a tudományos kutatások támogatása, amely terület – a levéltári források sokrétűségéből, változatosságából eredően – messze túlmutat a hagyományos társadalomtudományok rendszerén, és eddig nem kellő mértékben kiaknázott kapcsolódási pontokat és lehetőségeket jelent a műszaki és természettudományos kutatások számára is.

2. A magyar levéltári rendszer és a Magyar Nemzeti Levéltár

Magyarországon a levéltárak által őrzött iratanyag típusa (közirat, vagy magánirat), valamint az intézmény fenntartója (állami szerv, helyi önkormányzat, egyetem, közttestület, egyház stb.) alapján a levéltárakra vonatkozó jogszabály megkülönböztet közlevéltárakat, valamint (nyilvános) magánlevéltárakat.[1] A közlevéltárak körében megkülönböztetünk központi általános levéltárakat, területi általános levéltárakat (Budapest Főváros Levéltára), állami szaklevéltárakat (pl. Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára, Hadtörténelmi Levéltár) és egyéb közfeladatot ellátó intézmények (pl. Magyar Tudományos Akadémia, Magyar Országos Közjegyzői Kamara) levéltárait.

Ma Magyarország legnagyobb központi általános közlevéltára, és egyben az ország legnagyobb, országos intézményhálózattal rendelkező közgyűjteménye a 2012-ben megalapított Magyar Nemzeti Levéltár. Magyarország kormányának döntése értelmében a Magyar Országos Levéltár és a korábbi megyei levéltárak 2012. október 1-jével beolvadtak a hazai általános közlevéltári hálózatot összefogó, újonnan létrehozott Magyar Nemzeti Levéltárba.[3] Az MNL megalapításával Magyarország legnagyobb egységes közgyűjteménye jött létre. E szervezet számára mind az általa végzett közfeladat jelentősége, mind az általa őrzött nemzeti kulturális örökség terjedelme és felbecsülhetetlen értéke, mind pedig jelentős létszámú személyi állománya, illetve infrastrukturális volumene megkülönböztetett helyzetet biztosít a kulturális ágazaton belül. Tanulmányomban e kiemelt szerepkörrel rendelkező szervezet és tagintézményei, a megyei levéltárak által a tudományos kutatásokhoz nyújtott támogatásokkal foglalkozom.

A megyei levéltáraknak a Magyar Országos Levéltárba történő beolvadásával létrehozott Magyar Nemzeti Levéltár a kulturális tárca legnagyobb közgyűjteménye, melynek illetékessége – Budapest főváros kivételével – egész Magyarországra kiterjed. A Magyar Nemzeti Levéltár 41 településen 72 telephellyel működik, az általa őrzött iratanyag mennyisége meghaladja a 300.000 iratfolyómétert, és az általa ellenőrzött iratképző szervek száma meghaladja a 10 ezret. Az intézmény működését a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvény, valamint a 27/2015. (V. 27.) számú, a közlevéltárak és a nyilvános magánlevéltárak tevékenységével összefüggő szakmai követelményekről szóló EMMI rendelet szabályozza.[1, 2]

A Magyar Nemzeti Levéltár alaptevékenysége kiterjed a köziratképzők iratkezelési szabályzatainak kiadásával összefüggő feladatokra, kizárólagos joggal az illetékességi körébe tartozó szervek nem selejtezhető köziratainak átvételére és megőrzésére, továbbá a maradandó értékű magániratok gyűjtésére, igény szerint ingyenes letétként történő megőrzésére. A Magyar Nemzeti Levéltár feltárja, nyilvántartja és gyűjti a magyar vonatkozású külföldi levéltári anyagot, őrzi a magyarországi törvények eredeti példányát. Alapfeladatai ellátása során nyilvántartja, kezeli, megőrzi és feldolgozza az őrizetében lévő levéltári anyagot, s annak használatát lehetővé teszi. Nyilvántartja a közlevéltárakat és a magánlevéltárakat, gyűjti és feldolgozza a közlevéltárak, valamint a nyilvános magánlevéltárak működésével kapcsolatos adatokat, évente nyilvánosságra hozza a közlevéltárak gyarapodását és működésük fontosabb adatait, valamint ellátja a fenntartó

által életre hívott levéltári szakfelügyelet működtetésével kapcsolatos teendőket. Levéltár- és történettudományi kutatásokat végez a levéltári anyag felhasználásának elősegítése céljából, közzéteszi a kutatás eredményeit, részt vállal az általa őrzött iratanyag publikálásában. Igény szerint az őrizetében lévő levéltári anyagról hiteles másolatot vagy tartalmi kivonatot ad ki. A társadalmi igények változásával és a fenttartói elvárásokkal összefüggésben változatos módon elősegíti a levéltári anyag oktatási és közművelődési célú felhasználását, valamint a levéltári tevékenység megismertetését.

Mint az a fent leírtakból következik, a Magyar Nemzeti Levéltár alapfeladatai – az intézmény adottságaiból, valamint az általa őrzött kulturális javak mennyiségéből és jellegéből eredően – az írásos és egyéb (fényképek, hang és filmfelvételek, videoanyagok stb.) formában fennmaradt magyar nemzeti kulturális örökség gondozásán, feldolgozásán és kutathatóvá tételén túl a 21. században új területekre is kiterjednek. A modern levéltárakkal, és így a Magyar Nemzeti Levéltárral és megyei tagintézményeivel szemben is döntő elvárás, hogy alapfeladataik ellátása mellett egyfajta közművelődési és tudásredisztribúciós centrumként, kutatómódszertani- és tudásközpontként, illetve távoli hozzáférést is biztosító információs bázisként funkcionáljanak.

3. A levéltárak szolgáltatásai, a szolgáltató levéltár koncepció

A levéltárak egyik alapvető feladata a kutatók és ügyfelek számára történő adatszolgáltatás.[4] E tevékenység egyrészt a közigazgatási célú, jogbiztosító szerepkörrel rendelkező adatok, információk átadását jelenti magánszemélyek, jogi személyek és hivatalos szervek felé. A levéltárak az ügyfélszolgálati munka során, jogbiztosító szerepkörrel, területi illetékesség alapján magánszemélyek (állampolgárok) és hivatalos szervek (közigazgatás területi szervei, jogszolgáltatás területi szervei, állami vállalatok, önkormányzati és állami intézmények) felé közvetlenül szolgáltatnak adatokat. Az ilyen típusú adatszolgáltatások körébe tartozik például a második világháborús hadikárpótlások ügye, amely a 2015-2016. év folyamán nagyon jelentős feladatot rótt a megyei levéltárakra.*

Az információs szolgáltatás másik fő formája a levéltárak által őrzött maradandó értékű (történelmi jelentőségű) dokumentumokból a kutatók és tudományos intézmények felé történő tájékoztatás és adatszolgáltatás. E feladatkörében eljárva a Magyar Nemzeti Levéltár tagintézményei (az Országos Levéltár és a 20 megyei levéltár) a jogszabályoknak és a belső szabályzatoknak megfelelően kutató- és ügyfélszolgálatot tartanak fenn. A Magyar Nemzeti Levéltár tagintézményei országosan összesen 46 helyszínen működtetnek kutatószolgálatot, a 2015. évi adatok alapján a regisztrált levéltári kutatók száma meghaladta a 7.300 főt, míg a kutatási esetek száma elérte a 36.500-at.[5] A levéltári kutatószolgálati tevékenység egy jelentős része napjainkban az ismét igen népszerű családkutatások segítségét jelenti, míg másik, arányában kisebb része a tudományos kutatások támogatására irányul. A levéltári integráció egyik fontos eredménye, hogy a Magyar Nemzeti Levéltár kutató- és ügyfélszolgálati tevékenysége – a jogszabályi megfelelésen túl – ma már egységes szabványok és szakmai eljárásrendek alapján zajlik.

A levéltárak szolgáltatási tevékenységének minőségét alapvetően meghatározza a kutatótermek infrastrukturális ellátottsága, ezért is számított komoly előre lépésnek, hogy egy pályázatnak köszönhetően a Magyar Nemzeti Levéltár tagintézményeinek közönségszolgálati és kutatótermei 2015 folyamán megújultak. A modern levéltári szolgáltatások ma már elsősorban olyan multifunkcionális terek (kutatóterem, kiállítótér, konferencia- és rendezvényterem)

* 2015. július 4-én hatályba lépett a 2015. évi CIV. törvény, amely a hadigondozásról szóló 1994. évi XLV. törvény módosításával anyagi támogatást kíván biztosítani mindazoknak, akiknek férje, édesapja 1938. november 2-a és 1945. május 9-e között a volt magyar királyi honvédség és csendőrség kötelékében szolgált, függetlenül állományviszonyától és rendfokozatától, és attól a tényről, hogy az 1947. február 10-én aláírt Párizsi békeszerződés következtében mely ország állampolgárává vált. A törvény módosításával az Országgyűlés jelentős mértékben kiszélesítette a hadigondozotti jogosultságot a jogszabályi feltételeknek megfelelő volt hadiárvák, volt hadigondozott családtagok, volt hadigyámolt magyar állampolgárok részére. A hadigondozotti ellátás iránti igényt az állampolgároknak a lakóhely szerint illetékes fővárosi és megyei kormányhivatal járási (fővárosi kerületi) hivatalánál kell előterjeszteni. Az igényjogosultság megállapításához szükséges dokumentumok beszerzése érdekében az állampolgárok és a közigazgatás helyi szervei a Magyar Nemzeti Levéltár területileg illetékes tagintézményeihez irányították az ügyfeleket. Mindez a szervezet szintjén több ezer ügyfélszolgálati megkeresést jelentett. Az igényjogosultság megállapításához szükséges dokumentumok felkutatása jelentős terheket rótt a megyei levéltárakra és az Országos Levéltár 1945 utáni kormányzati fősztályára, ugyanis minden egyes ügy kiterjedt, önálló levéltári kutatást igényelt.

kialakítását teszik szükségessé, amelyek egyszerre képesek az elvárható infokommunikációs és reprográfiai igényeknek és a nyújtott szolgáltatások sokféleségének (tudományos ismeretterjesztés, közművelődési rendezvények, levéltárpedagógiai foglalkozások, tanórán kívüli oktatási feladatok stb.) egyszerre megfelelni. Ilyen új közösségi térként funkcionál a Magyar Nemzeti Levéltár Nógrád Megyei Levéltára 2015-ben átadott új épületének kutatóterme is.

1. ábra: A Magyar Nemzeti Levéltár Nógrád Megyei Levéltára 2015-ben átadott új épületének kutatóterme

A hagyományos levéltári alapfeladatok ellátása mellett az utóbbi évtizedek és a jelen mind hangsúlyosabb irányvonalát képezik az „információs szolgáltatás”, a tudásmegosztás új formái, amelyek közül a tudományos ismeretterjesztés, a kultúráközvetítés, a közművelődés és a levéltárpedagógia emelhető ki. A Magyar Nemzeti Levéltár tagintézményei által szervezett szakmai, tudományos konferenciák, hagyományos és virtuális kiállítások, a különböző korosztályoknak tartott rendezvények és foglalkozások mind színvonaluk és számosságuk, mind pedig az érintett célközönség létszáma és a programok jelentősége alapján is meghatározó tényezőjét és eszközét képezik a helyi értékekre épülő kultúráközvetítésnek és szemléletformálásnak, illetve a lokális identitás megőrzésének.

A levéltári szolgáltatások folyamatos továbbfejlesztésének és a felhasználói igények felmérésének a szándékával indította el a Magyar Nemzeti Levéltár azt a jelentős online felmérést, amely a kutatói szokások jellegzetességeit volt hivatott feltérképezni.[6] A több mint 50 kérdésből álló, internetes alapon kitölthető kérdőív a levéltár szolgáltatásait igénybe vevő felhasználók, kutatók társadalmi háttérét, felhasználói tapasztalatait, kutatási szokásait, szolgáltatásokkal kapcsolatos elégedettségét, illetve a jövőre vonatkozó javaslatait mérte fel. A közel ezer fős, a szervezet valamennyi kutatóhelyére kiterjesztett mintavétel alapján átfogó képet alkothatunk a levéltári szolgáltatások jelenlegi állapotáról, a szolgáltatásfejlesztés lehetséges irányairól.

4. A tudományos kutatások levéltári feltételei és támogatása

A magyarországi levéltárak által őrzött iratanyag terjedelme és változatossága önmagában is azt feltételezi, hogy a levéltárak gyűjteményei megfelelő kutatómódszertani eszközökkel és feltételekkel valamennyi tudománycsoport számára kínálhatnak korábban nem publikált információk tartalmakat, primer és szekunder forrásokat. A már említett kutatói szokások felmérés adatai ugyancsak megerősítik, hogy az intézmény szolgáltatásait igénybe vevők közel negyede tudományos kutatási céllal és rendkívül változatos kutatói érdeklődéssel keresi fel a levéltárakat. A kutatott témák tudományrendszertani besorolása alapján természetesen megállapítható a bölcsészeti- és társadalomtudományok dominanciája, de a műszaki-, az agrár-, vagy a természettudományok mellett egyaránt megjelenik az orvostudomány, illetve a művészeti, továbbá

a hittudományi irány is. Álljon itt példaként néhány, a kérdőívet kitöltők által megadott átfogó és konkrét kutatási téma:

- tudománytörténet (orvostudomány története),
- politikatörténet (diplomáciatörténet, választások története),
- jogtörténet (államigazgatás történet, kriminológia),
- közigazgatástörténet, hivataltörténet, archontológia,
- hadtörténet (első és második világháborús veszteségek),
- társadalomtörténet (történeti demográfia, emigrációtörténet, etnikumok története, kisebbségkutatás, sakk- és bridzstörténet),
- családtörténet (családkutatás),
- gazdaságtörténet (üzem- és vállalattörténet, kereskedelem- és vendéglátástörténet),
- agrártörténet (kollektivizálás, termelészövetkezetek),
- intézménytörténet (iskola- és könyvtártörténet, postatörténet),
- egyház- és vallástörténet (templomok, egyházközösségek, temetők, harangok története),
- oktatás- és neveléstörténet (pedagógiai módszerek története),
- helytörténet, településtörténet,
- néprajz (népszokások, viselettörténet),
- egészségügy-történet (kórház-történet),
- építőmérnöki tudományok (térképtörténet, épülettörténet, építéstörténet),
- műszaki tudományok (közlekedéstörténet, technikatörténet, ipartörténet, repüléstörténet),
- művészettörténet (színház- és zenetörténet).

A hatályos levéltári törvény 22-26. § és a 27/2015. évi EMMI végrehajtási rendelet VI. fejezete alapján a közlevéltárakban – és így a Magyar Nemzeti Levéltár tagintézményeiben – őrzött, az 1990. május 1-je után keletkezett, a keletkezés naptári évétől számított harminc éven túli, továbbá időbeli korlátozás nélkül abban a levéltári anyagban, amelyet már nyilvánosságra hoztak, vagy amelynek tartalmát az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló törvény szerint mindenki megismerheti, a kutatni kívánt téma megjelölését tartalmazó kérelemre bármely természetes személy ingyenesen kutathat, és a kutatásra kiadott levéltári anyagról saját költségén másolatot készíthet.[1, 2] A végrehajtási rendelet 22. fejezetének 41. § (3) bekezdése szerint ha a kutatni kívánt levéltári anyag elektronikus formában a kutató rendelkezésére bocsátható, akkor az – a kutató által felhasználói azonosítás után hozzáférhető – elektronikus tárhelyre történő feltöltéssel is megvalósítható.[2]

A közlevéltár az őrzetében lévő levéltári anyagban kutatást végző személy részére – a kutatás megkezdése előtt – látogatói jegyet ad ki, amely tartalmazza a kutató természetes személyazonosító adatait és lakcímét. A látogatói jegy az adott közlevéltárban - évenkénti meghosszabbítással - folyamatosan használható, annak kiadásakor a közlevéltár nyilvántartásba veszi a kutató természetes személyazonosító adatait és lakcímét. A levéltár a kutatásra átadott levéltári anyagról nyilvántartást vezet, és a kutató személyes adatainak védelméről az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló törvény rendelkezései szerint gondoskodik.

A jogszabály alapján a Magyar Nemzeti Levéltár valamennyi tagintézményére érvényes, egységes kutatótermi szabályzatot vezetett be, ennek köszönhetően bármely tagintézményben kiadott látogatójegy a Magyar Nemzeti Levéltár valamennyi kutatótermében biztosítja a kutatás lehetőségét.

A levéltár által őrzött iratok és dokumentumok egy részére bizonyos kutatási korlátozások vannak érvényben. Így például a személyes adatot tartalmazó levéltári anyag az érintett halálozási évét követő harminc év után válik bárki számára kutathatóvá, és a védelmi idő, ha a halálozás éve nem ismert, az érintett születéstől számított kilencven év, ha pedig a születés és a halálozás időpontja sem ismert, a levéltári anyag keletkezésétől számított hatvan év. (A családtörténeti kutatások szempontjából fontos állami anyakönyvek kutathatóságát a 2014. július 1-jén hatályba lépett 2010. évi I. törvény szabályozza.)

A védelmi idő lejártá előtt bizonyos feltételekkel kutatható a kutatási korlátozás alatt álló levéltári anyag is. Ilyen feltétel, ha a kutatás – a kérelmező költségére – anonimizált másolattal is

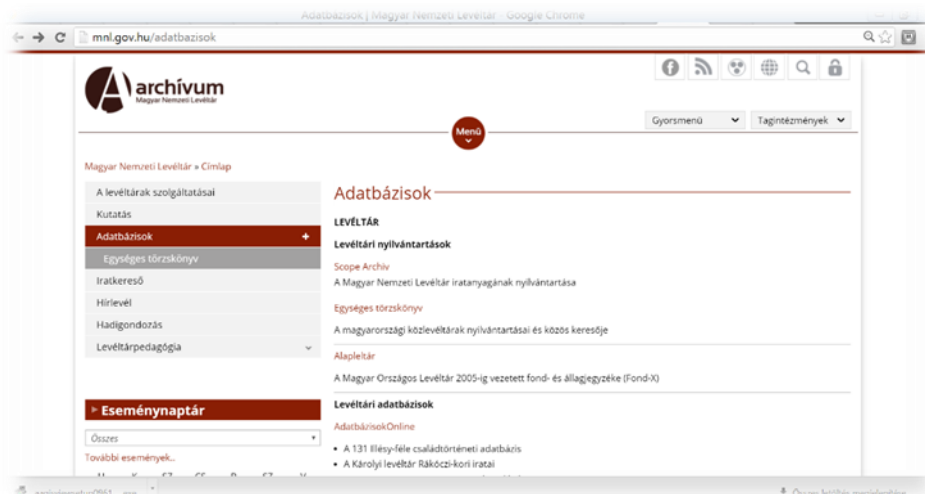
megvalósítható, vagy a kutatáshoz az érintett, vagy annak halálát követően bármely örököse vagy hozzátartozója a kutató kérésére hozzájárult, vagy a kutatásra tudományos célból van szükség és a tudományos célú kutatáshoz a kutató csatolja a tudományos kutatást rendeltetésszerűen végző, közfeladatot ellátó szervnek – a kutató részletes kutatási terve alapján megadott – támogató állásfoglalását. Elsősorban a személyiségi jogok védelme miatt a kutatónak írásos nyilatkozatban vállalnia kell, hogy a megismert és kigyűjtött személyes adatokat az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló törvénynek a tudományos kutatás céljára való adatkezelésre vonatkozó előírásai szerint meghatározott módon kezeli és használja fel, továbbá az írásos nyilatkozatban meg kell jelölnie az adatkezelés helyét.

Ahhoz, hogy a kutatók pontosan meg tudják határozni, hogy a levéltári források terjedelmes köréből mely irategyüttesek tartalmazhatnak számukra releváns információkat, és mely konkrét dokumentumokra van szükségük, a kutatások előkészítése során nagy pontossággal meg kell tudni jelölni a kutatni kívánt levéltári egységeket (fondokat, állagokat). Ebben – a kutatószolgálati munkatársak mellett – ma már nagy segítséget tud nyújtani a Magyar Nemzeti Levéltár egységes nyilvántartó rendszerének (Scope Archiv) online keresőfelülete, amely többféle módon, valós időben és az egész intézményre vonatkozóan teszi lehetővé a levéltári tagintézményi nyilvántartásokban a keresést.

2. ábra: A Magyar Nemzeti Levéltár Scope Query online felülete
(<https://lny.eleveltar.hu/MNLQuery/suchinfo.aspx>)

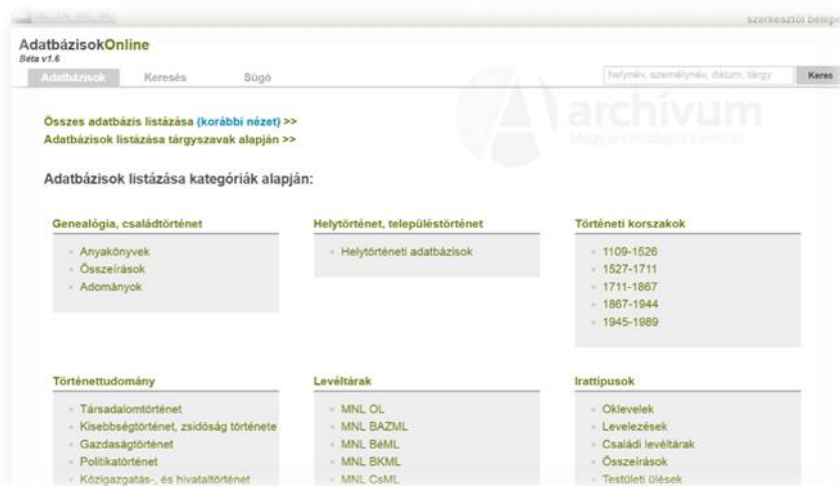
A Magyar Nemzeti Levéltár tagintézményeinek távoli hozzáférést biztosító nyilvántartásai és adatbázisai alapján valóban számos tudományág találhat nem csupán az adott szakterület történetére vonatkozó forrásokat. A levéltárak az elmúlt évtizedben nagy hangsúlyt fektettek az iratanyag feldolgozása során különböző tematikus, a források leírását és gyakran az eredeti dokumentumok, képek, hangzóanyagok digitalizált változatát is tartalmazó adatbázisok létrehozására. A Magyar Nemzeti Levéltár honlapjáról elérhető Adatbázisok oldalról és az Adatbázisok Online felületről a tagintézmények ilyen típusú, folyamatosan bővülő adatbázisait lehet távoli hozzáféréssel elérni.

3. ábra: A Magyar Nemzeti Levéltár intézményi honlapról elérhető adatbázisai (www.mnl.gov.hu)

A Magyar Nemzeti Levéltár által, vagy közreműködésével létrehozott/üzemeltetett magyarországi és nemzetközi adatbázisok az alábbi csoportosítás szerint érhetők el az intézmény honlapjáról:

- Levéltári nyilvántartások: [Scope Archiv](#) (a Magyar Nemzeti Levéltár iratanyagának nyilvántartása), [Egységes törzskönyv](#) (a magyarországi közlevéltárak nyilvántartásai és közös keresője), [Alapleltár](#) (a Magyar Országos Levéltár 2005-ig vezetett fond- és állagjegyzéke [Fond-X])
- Levéltári adatbázisok: [AdatbázisokOnline](#) (benne 30 különböző tematikus adatbázis)
- IratokOnline: MSZMP KB Agitációs és Propaganda Bizottság iratok a Magyar Országos Levéltárban
- [Collectio Diplomatica Hungarica](#) (A középkori Magyarország levéltári forrásainak adatbázisa [MOL DLDF])
- [Kataszteri térképek](#) (S76, S78)
- [Királyi könyvek](#) (Benne: Illésy-féle családtörténeti cédulagyűjtemény)
- [A magyar állam szervei 1945-1990](#)
- [Hungaricana](#) – Közgyűjteményi Portál – Egységes adatbázisok
- [Térképtár](#) (A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának térképtára)
- [Urbaria et Conscriptioes](#) (A digitalizált iratanyag 1527 és a 19. század közötti időszakban keletkezett urbáriumokból, úrbéri összeírásokból, birtok- és vagyonbecslésekből áll.)
- [Európai Levéltári Portál](#) – Archives Portal Europe
- Könyvtári katalógusok ([A levéltár-tudományi szakkönyvtár katalógusa](#) – a katalógus tartalmazza a Bécsi kapu téren és Óbudán található könyvtáraink állományát, ami együtt több mint 130 ezer kötet.)
- Digitális könyvtárak
- [A középkori Magyarország digitális könyvtára](#) (Régi, több korszakot átfogó sorozatok; korszakok szerinti oklevéltárak; őrzési hely, gyűjtemény, proveniencia) szerinti oklevéltárak; tematikus oklevéltárak)
- [A Magyar Országos Levéltár digitális könyvtára](#) (Periodikák, sorozatok, egyedi kiadványok)
- [Közgyűjteményi Könyvtár](#) (Benne: Magyarországi Levéltárak Kiadványai, Levéltári Közlemények, Levéltári Szemle, Népszámlálási Digitális Adattár stb.)

4. ábra: A Magyar Nemzeti Levéltár Adatbázisok Online felülete (<http://adatbazisonline.hu/>)

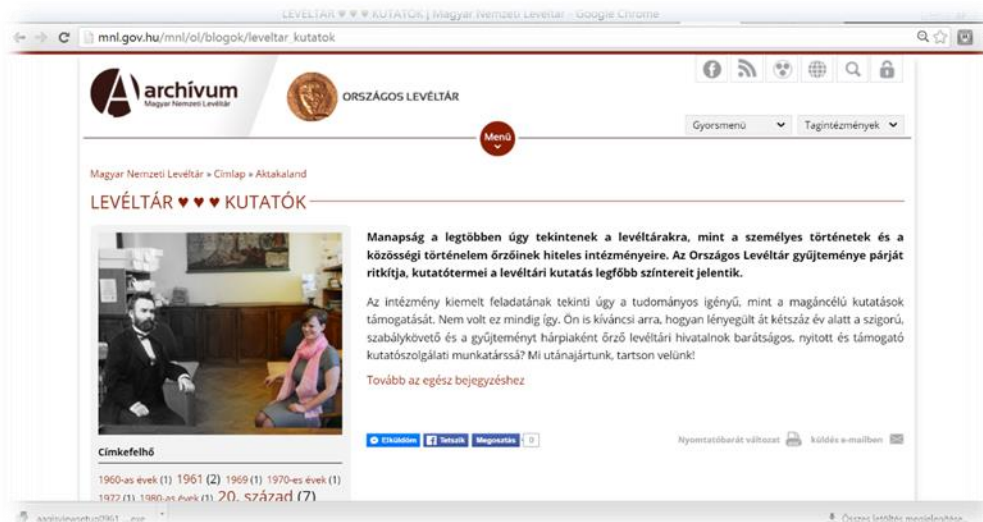
A levéltárak által őrzött iratanyag kutatása ma még döntő részben helyben és személyesen történik, de a Magyar Nemzeti Levéltár által őrzött dokumentumok tömeges digitalizálásával jelentős mennyiségű online elérhető, tértől és időtől függetlenített formában böngészhető levéltári anyag vált kutathatóvá. A [Hungaricana](#) közgyűjteményi portálon megjelenített tartalmak szinte valamennyi tudományterület számára jelentenek forrásokat.

A tudományos kutatások támogatásának fontos eszköze a levéltárak által működtetett, több százezres gyűjteménnyel rendelkező levéltári szakkönyvtári hálózat, amelynek egységes nyilvántartási rendszere ([Corvina](#)) ugyancsak a felhasználók munkáját hivatott megkönnyíteni.

A kutatások előkészítése, az illetékes tagintézmény, kutatási helyszín és a kutatni kívánt levéltári anyag meghatározása ma már sok esetben online módon történik, ennek ellenére a kutatók helyszíni tájékoztatásában meghatározó szerepe van a levéltári anyagot gondozó, az iratanyag keletkezésének módjait, szerkezetét, fennmaradásának körülményeit ismerő, gyakorta több évtizedes gyakorlati szakmai tudással és levéltári topográfiai ismeretekkel rendelkező levéltáros munkatársaknak is. A levéltárak szakmai alkalmazottjainak jelentős része tudományos munkakörben, jelentős számban tudományos fokozattal rendelkező munkavállalóként kerül foglalkoztatásra, és az intézmény humán erőforrás adatai alapján megállapítható, hogy a Magyar Nemzeti Levéltár mind a levéltári szaktudományi kompetenciák, mind a történeti segédtudományok és a történelem kutatásának terén is az egész országot átfogó legjelentősebb, társadalmilag is jól beágyazott kutatói hálózattal rendelkezik.

A legújabb felhasználói igényeknek megfelelően a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának Kutatószolgálat a közösségi média lehetőségeit is felhasználva igyekszik minél eredményesebb módon támogatni az amatőr és professzionális kutatók munkáját. A kutatók számára készített hagyományos és elektronikus tájékoztatók, hírlevelek mellett ma már „Aktakaland” címmel külön blogot is üzemeltetnek annak érdekében, hogy a levéltárak világát még közelebb vigyék a kutatókhoz.

5. ábra A Magyar Nemzeti Levéltár Aktakaland című blogjának egyik cikke (http://mnl.gov.hu/mnl/ol/blogok/leveltar_kutatok)

A napjainkban is tovább folytatódó infokommunikációs változások a társadalmi, közéleti és közigazgatási nyilvánosságra is komoly kihívást gyakorolnak, az egyének és közösségek életminőségének is meghatározó elemét képezi, hogy az állampolgárok milyen módon jutnak hozzá az állam által fenntartott intézményekben/gyűjteményekben/adatbázisokban fellelhető, a személyükkel, egyéni és közösségi múltjukkal, lokális identitásukkal kapcsolatos, vagy számukra jelentőséggel bíró, releváns információkhoz. A modern állam valamennyi szektorától – így a levéltárügy által érintett közigazgatási és közgyűjteményi szférától is – joggal várják el az állampolgárok, hogy információk igényeiket gyorsan, hatékonyan és könnyen hozzáférhető módon szolgálják ki az intézmények. A levéltári intézményrendszer jövője szempontjából kulcsfontosságú, hogy a társadalom minél szélesebb rétegével meg lehessen ismertetni a levéltárak által nyújtott szolgáltatások sokoldalúságát, a levéltárak által őrzött nemzeti kulturális örökség információgazdagságát és jelentőségét, valamint az „információs öngondoskodás” jegyében a keresett információkhoz való hozzáférés hatékony és eredményes eszközeit.

Irodalomjegyzék

- [1] 1995. évi LXVI. törvény a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről. [Online] http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99500066.TV [Megtekintés: 2016. augusztus 22.]
- [2] 27/2015. (V. 27.) EMMI rendelet a közlevéltárak és a nyilvános magánlevéltárak tevékenységével összefüggő szakmai követelményekről. [Online] http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1500027.EMM [Megtekintés: 2016. augusztus 22.]
- [3] A Magyar Országos Levéltár története. [Online] <http://mnl.gov.hu/mnl/ol/intezmenytortenet> [Megtekintés: 2016. augusztus 22.]
- [4] A Magyar Nemzeti Levéltár szolgáltatásai. [Online] http://mnl.gov.hu/a_leveltar_szolgaltatasai [Megtekintés: 2016. augusztus 22.]
- [5] A Magyar Nemzeti Levéltár 2015. évi szakmai munkabeszámolója. Budapest, 2016. (Kézirat)
- [6] Összefoglaló jelentés a Magyar Nemzeti Levéltár kutatói szokások felmérés eredményeiről. Budapest, 2016. (Kézirat, nem nyilvános anyag.)